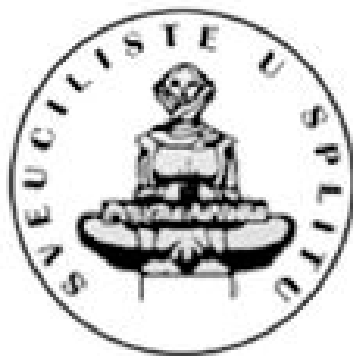

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**HBOR U PRILAGODBI PONUDE NOVIM
ZAHTJEVIMA FINANCIRANJA**

Kolegij: **Bankarstvo**

Mentor: **dr. sc. Roberto Ercegovic**

Studentica: **Maja Brkan**

Broj indeksa: **1132598**

Split, kolovoz 2016.

SADRŽAJ:

1.Uvod	3
2.HBOR-položaj i značaj u hrvatskom financijskom sustavu	4
3.Analiza postojećih aktivnosti.....	7
3.1.Kreditiranje proizvodnje.....	7
3.2.Mikrokreditiranje uz potporu EU (program kreditiranja mikro-poduzetnika).....	9
3.2.1. Alternativni izvori i poticaji kreditiranja	11
3.3.Kreditiranje dobavljača(program kreditiranja dobavljača kod izvoznih poslova)	13
3.4.Kredit kupcu (program kreditiranja kupaca / banaka u inozemstvu)	16
3.6.Poljoprivreda (program kreditiranja poljoprivrede).....	22
3.7.Gospodarstvo (Program kreditiranja gospodarstva).....	24
3.8.Infrastruktura (Program kreditiranja komunalne infrastrukture)	27
3.9.Zaštita okoliša	30
4.Kritički osvrt na dosadašnje aktivnosti	35
5.Ponuda prilagođena novim zahtjevima klijenata	36
6.Novi smjer u poslovnoj politici i očekivani učinci	37
6.1. Efekti programa HBOR-a	38
7.Zaključak.....	40
8.Literatura	41
9.Popis slika	42

1.Uvod

Problem istraživanja jeste uloga i programi HBOR-a u financiranju investicijskih projekata. Cilj rada jeste analizirati postojeće modele financiranja te ukazati na njihove slabosti i potrebe prilagodbe novim zahtjevima klijenata. Kako bi se postigli određeni ciljevi, prilikom pisanja rada korištene su ove metode: analiza, sinteza te kabinetsko istraživanje.

U drugom dijelu definiran je položaj i značaj HBOR-a u hrvatskom financijskom sustavu, te su navedene djelatnosti koje HBOR obavlja. Također, objašnjene su vizija i misija HBOR grupe.

U trećem dijelu analizirane su postojeće aktivnosti HBOR-a vezane za okoliš, infrastrukturu, turizam, proizvodnju, mikrokreditiranje, kreditiranje dobavljača i kupaca.

U četvrtom dijelu riječ je o kritičkom osvrtu na dosadašnje aktivnosti HBOR-a.

U petom dijelu analizirana je ponuda koja je prilagođena novim zahtjevima klijenata.

Šesti dio govori o novom smjeru u poslovnoj politici i očekivanim učincima.

Na kraju rada nalazi se zaključak i popis literature, te popis slika, tablica i grafikona.

2.HBOR-položaj i značaj u hrvatskom financijskom sustavu

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) je razvojna i izvozna banka, u 100%-tnom državnom vlasništvu, koja potiče sustavni, održivi i ravnomjeran gospodarski i društveni razvitak, sukladno općim strateškim ciljevima Republike Hrvatske. Osnovana je u lipnju 1992. godine.

Kreditiranjem, osiguranjem izvoza od političkih i komercijalnih rizika, izdavanjem garancija te poslovnim savjetovanjem, HBOR gradi mostove između poduzetničkih ideja i njihovih ostvarenja s ciljem osnaživanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.

Sjedište HBOR-a je u Zagrebu, Strossmayerov trg 9. U Zagrebu banka posluje na ukupno 3 lokacije (Strossmayerov trg, Gajeva ulica i Zelinska ulica).

HBOR ima i 5 područnih ureda:

- Područni ured za Slavoniju i Baranju
- Područni ured za Dalmaciju
- Područni ured za Istru
- Područni ured za Liku
- Područni ured za Primorje i Gorski Kotar

HBOR prvenstveno obavlja sljedeće djelatnosti:

1. financiranje obnove i razvitka hrvatskog gospodarstva;
2. financiranje infrastrukture;
3. poticanje izvoza;
4. potpora razvitku malog i srednjeg poduzetništva;
5. poticanje zaštite okoliša;
6. osiguranje izvoza hrvatskih roba i usluga od netržišnih rizika.

HBOR također :

1. odobrava kredite i druge plasmane;
2. izdaje bankarska i druga jamstva;
3. zaključuje ugovore o osiguranju i reosiguranju;

4. ulaže u dužničke i vlasničke instrumente;
5. obavlja i druge financijske poslove i usluge u svrhu provedbe svojih djelatnosti.

HBOR trenutno provodi 20-ak kreditnih kao i programa usmjerenih na poticanje izvoza. Prednosti programa su niže kamatne stope koje se kreću u rasponu od 2 do 6 posto godišnje, ovisno o području djelovanja kao i djelatnosti gospodarskog subjekta. Povlašteni položaj osiguran je ulaganjima na područjima posebne državne skrbi kao i ulaganjima u poljoprivredu, zbog čega programi HBOR-a mogu predstavljati i značajan izvor kapitala i za područje Slavonije i Baranje.

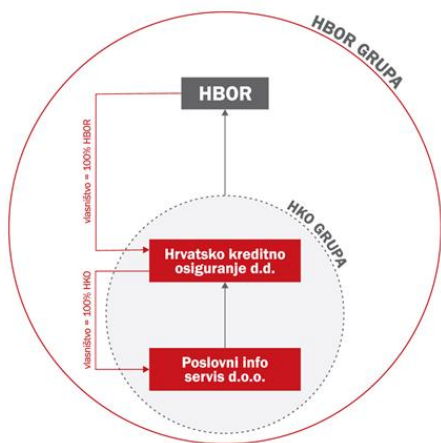
Kroz dosadašnje djelovanje od 1992. godine do danas HBOR je izrastao u jednog od nositelja obnove i razvitka gospodarstva RH i to, kako velikog gospodarstva koje je ratom stradalo, tako i malog i srednjeg privatnog poduzetništva.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o HBOR-u (NN 108/95) HBOR je dobio u zadatak i obavljanje poslova osiguranja izvoznih poslova od nekomercijalnih (političkih) rizika, a s aktivnostima u području osiguranja izvoznih poslova HBOR je započeo u rujnu 1998. godine.

HBOR u ime i za račun RH osigurava izvozne poslove od političkih i komercijalnih rizika, odnosno od neutrživih i utrživih rizika. U obavljanju poslova osiguranja izvoza, HBOR se, osim vlastitim općim uvjetima osiguranja, uobičajeno rukovodi i međunarodno prihvaćenim načelima osiguranja izvoza i izvoznih kredita, utvrđenim u OECD Sporazumu i Pravilima Bernske unije.

Misija HBOR-a je biti podrška stvaranju novih vrijednosti koje su temeljene na znanju, kulturnom nasljeđu i prirodnom bogatstvu s ciljem održivog i ravnomjernog razvitka svih krajeva Republike Hrvatske.

Vizija HBOR-a je biti mjera uspješnosti za razvojne i izvozne banke u regiji koja putem svojih korisnika i zaposlenika potiče obnovljivi razvitak šire društvene zajednice.

3. Analiza postojećih aktivnosti

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) u prvih šest mjeseci 2015. –te godine povećala je svoju kreditnu aktivnost za 57 posto u odnosu na isto razdoblje 2014.-te godine.

3.1. Kreditiranje proizvodnje

1. Cilj:

Navedena aktivnost „kreditiranje proizvodnje“ odnosi se na kreditiranje obrtnih sredstava. Obrtna sredstva namijenjena su proizvodnji kako bi se proizvođačima olakšao rad u proizvodnji te kako bi se poboljšala njihova likvidnost i konkurentnost. Korisnici kredita mogu dobiti kredit od poslovne banke za pripremu proizvodnje, premoštenje do naplate prodane robe ili pak za cijeli ciklus (od pripreme proizvodnje do naplate prodane robe).

2. Korisnici kredita:

Korisnici kredita mogu biti trgovačka društva, obrtnici, ustanove ili zadruge koji obavljaju proizvodnu djelatnost.

3. Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva na kredit:

HBOR provodi ovu aktivnost:

- kreditiranjem putem poslovnih banaka.

Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju programa. Popis ovih poslovnih banaka je sastavni dio Programa kreditiranja. Ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, poslovna banka i HBOR zaključuju ugovor o kreditu za krajnjeg korisnika. Temeljem ugovora o kreditu između poslovne banke i HBOR-a, poslovna banka zaključuje ugovor o kreditu s krajnjim korisnikom kredita.

- kreditiranjem po modelu podjele rizika

Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama s kojima je HBOR ugovorio i suradnju na provođenju Programa po modelu podjele rizika.

4. Iznos i otplata kredita:

HBOR i poslovna banka ugovaraju iznos okvirnog revolving kredita i rok otplate za svakog pojedinog krajnjeg korisnika kredita. Visina kredita u pravilu nije ograničena i ovisi o raspoloživim sredstvima HBOR-a, mišljenju poslovne banke, proračunu potrebnih obrtnih sredstava, ostvarenoj visini poslovnih prihoda te mogućnosti korištenja potpore male vrijednosti.

5. Kamate:

Kamatna stopa iznosi 4% godišnje, te je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a kamate se obračunavaju i naplaćuju tromjesečno prema kriterijima Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a.

Sukladno relevantnim propisima o potporama male vrijednosti odnosno ovisno o mogućnostima krajnjeg korisnika kredita na ostvarenje prava na dodjelu istih, HBOR po ovom programu odobrava kredite:

- uz opću kamatnu stopu - utvrđuje se najmanje u visini referentne kamatne stope i ovisno o HBOR-ovim izvorima financiranja i kretanjima na financijskom tržištu te o mjerama upravljanja aktivom i pasivom u cilju zaštite kapitala
- uz poticajnu kamatnu stopu
- uz efektivnu kamatnu stopu nižu od referentne kamatne stope.

6. Naknade:

Naknada za obradu kreditnog zahtjeva iznosi 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita, a najmanje 500 kn, te se naplaćuje prije ili istodobno s prvim korištenjem kredita.

Naknada za rezervaciju sredstava obračunava se kvartalno u visini od 0,25% godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši od datuma od kojeg poslovna banka može početi koristiti kredit.

7.Korištenje kredita:

Kredit je moguće koristiti kroz cijeli životni vijek kredita, odnosno omogućuje se višekratno korištenje i vraćanje kredita unutar definiranog razdoblja do visine odobrenog kredita. Datum otkad je kredit raspoloživ za korištenje ugovorit će se između poslovne banke i HBOR-a na način da prvi dan korištenja kredita slijedi u pravilu nakon petnaest dana od donošenja odluke o kreditu, vodeći računa o potrebnim radnjama oko zaključenja ugovora o kreditu. Poslovna banka je dužna isti, a najkasnije sljedeći radni dan plasirati sredstva krajnjem korisniku kredita. U slučaju povrata kredita ili dijela kredita poslovna banka je dužna isti ili najkasnije sljedeći dan proslijediti sredstva HBOR-u.

3.2.Mikrokreditiranje uz potporu EU (program kreditiranja mikro-poduzetnika)

1.Cilj:

Cilj Programa je financiranje mikro poduzetnika u svrhu: samozapošljavanja ,osnivanja obrta i trgovačkih društava , modernizacije i proširenja već postojećeg poslovanja ,povećanja broja novih radnih mjesta .

Program je namijenjen financiranju: osnovnih sredstava (osnivačka ulaganja, zemljište, građevinski objekti, oprema i uređaji, osnovno stado, podizanje dugogodišnjih nasada, razvoj proizvoda ili usluge, patenti, licence, koncesije, autorska prava, franšize) i/ili obrtnih sredstava.

Ovim programom ne kreditiraju se: kockarnice, bankarske usluge, osiguranje ili financijsko posredovanje, promet nekretninama te proizvodnja oružja.

2.Korisnici kredita:

Korisnici kredita su poslovne banke koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju ovog programa. Krajnji korisnici kredita mogu biti privatni mikro poduzetnici, fizičke i pravne osobe koje na dan podnošenja zahtjeva za kredit zadovoljavaju sljedeće kriterije i to:

manje od 10 zaposlenih; godišnji poslovni prihod u iznosu protuvrijednosti do 2 milijuna EUR, ili imaju ukupnu aktivu ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u iznosu protuvrijednosti do 2 milijuna EUR; do najviše 25% je u vlasništvu društva koje po kriterijima Europske unije ne spada u kategoriju malog i srednjeg poduzetnika.

3.Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit:

HBOR provodi ovaj Program kreditiranjem krajnjih korisnika putem poslovnih banaka koje su prihvatile suradnju na provođenju ovog Programa. Krajnji korisnici zahtjev za kredit podnose poslovnim bankama koje su prihvatile suradnju na provođenju ovog Programa s HBOR-om. Program kreditiranja provodi se po modelu podjele gubitka pri čemu udio HBOR-a u gubitku iznosi 70%, a udio poslovne banke 30%.

4.Iznos i otplata i kredita:

Najviši iznos mikro kredita je u kunsnoj protuvrijednosti 25.000,00 EUR. Cijeli iznos kredita može se koristiti za ulaganja u osnovna i /ili obrtna sredstva. PDV se ne financira.

U slučajevima kada korisnik kredita obavlja isporuku dobara ili pruža usluge koje su po Zakonu o porezu na dodanu vrijednost izuzete od obračunavanja PDV-a, a u tu svrhu se odobrava kredit HBOR-a, kao i u slučajevima kada korisnik kredita ne ostvaruje prihod dovoljan za ulazak u sustav PDV-a, HBOR može razmotriti kreditiranje predračunske vrijednosti investicije s PDV-om. Početak traje do 1 godine ,a rok otplate do 5 godina uključujući početak i rok korištenja kredita.Kredit se odobravaju u kunama uz valutnu klauzulu.

5.Kamatna stopa:

Kamatna stopa koju poslovna banka plaća HBOR-u iznosi 3,2% godišnje.

Kamatnu stopu za krajnjeg korisnika utvrđuje poslovna banka ovisno o procjeni rizika plasmana, o čemu je dužna izvijestiti HBOR. Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a prema kriterijima Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a.

6.Naknade:

Naknada za obradu kreditnog zahtjeva za krajnjeg korisnika iznosi 1,0% jednokratno na iznos odobrenog kredita, a naplaćuje se prije ili istodobno s prvim korištenjem kredita.

7. Korištenje kredita:

Rok korištenja krajnji korisnik dogovara s poslovnom bankom. Krajnji korisnici dužni su kredit koristiti namjenski u skladu s odredbama ovog Programa. Broj korištenja određuje se pojedinačno u ovisnosti o svakom pojedinom zahtjevu. Poslovna banka je dužna pratiti namjensko korištenje kredita krajnjeg korisnika.

HBOR zadržava pravo kontrole namjenskog korištenja kredita. Poslovne banke i krajnji korisnici dužni su pribaviti i čuvati dokumentaciju te voditi evidencije koje omogućuju brzu i učinkovitu kontrolu namjenskog korištenja kredita. HBOR će isplatiti sredstva poslovnoj banci na njezin zahtjev na za to propisanom obrascu.

Poslovna banka dužna je odmah doznačiti sredstva krajnjem korisniku kredita i to:

- za ulaganja u osnovna sredstva poslovna banka dužna je doznačena sredstva za krajnjeg korisnika plasirati izravno dobavljačima ili izvođačima radova temeljem dokumentacije;
- za ulaganja u obrtna sredstva poslovna banka može doznačena sredstva za krajnjeg korisnika kredita plasirati izravno dobavljačima ili doznačiti sredstva na račun krajnjeg korisnika kako bi samostalno obavljao plaćanja.

3.2.1. Alternativni izvori i poticaji kreditiranja

HBOR za izvore kreditiranja koristi EU fondove, te ima sljedeće programe kreditiranja¹:

- IPARD – Mjera 101. i 103.
- IPARD – razvoj infrastrukture (Mjera 301.)
- IPARD – ruralni razvoj (Mjera 302.)
- EU projekti privatnog sektora
- EU projekti javnog sektora
- EU projekti ruralnog razvoja, ribarstva i vinske omotnice.

¹ Dostupno na: www.hbor.hr (06.09.2016.)

IPARD program kreditiranja se odnosi na pretpristupne fondove Europske unije u Republici Hrvatskoj. IPARD program kreditiranja je zamijenio program SAPARD (1. siječnja 2007.). U to vrijeme je Republici Hrvatskoj omogućeno korištenje sredstava iz programa IPA (Instrument for Pre-accession Assistance, instrument za pretpristupnu pomoć), što je bilo u vrijeme kada se Republika Hrvatska pripremala za pristupanje Europskoj uniji.

Za sveukupnu koordinaciju programa IPA u Republici Hrvatskoj zadužen je Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske Unije, a za sveukupno financijsko upravljanje Ministarstvo financija.

Iako je Najznačajniji i najsigurniji izvor financiranja za svako malo poduzeće vlastita dobit (profit), poduzeća posežu i za drugim izvorima financiranja, naročito ako je poduzeće tek u fazi izgradnje radi čega još nema vlastitih prihoda odnosno dobiti koje bi moglo ulagati u daljnji razvoj i rast poslovanja gospodarskog subjekta. Kako HBOR omogućava upravo prijelaz preko ovog ključnog problema obnove i razvoja poduzeća, i HBOR mora uprijeti svoje snage u posezanje za alternativnim izvorima financiranja.

Jedan od onih koji u posljednjim godinama doživljava intenzivan rast jest financiranje putem faktoringa, koji je ne samo alternativa tradicionalnom bankarskom kreditnom financiranju nego i usluga koja, osim financiranja, uključuje i kreditno osiguranje i usluge vezane uz upravljanje potraživanjima.

U RH je potencijal zaduživanja poduzeća vrlo mali, unatoč naporima HBOR-a da omogući razvoj i razvitak malih i srednjih poduzeća te na taj način potpomogne razvoj gospodarstva u Republici Hrvatskoj. Kako je potencijal zaduživanja manji od željenog, ujedno je i neiskorišten jer iako sve veći broj poduzeća koriste omogućene izvore kreditiranja, ipak je velik dio onih koji nisu informirani u vezi mogućnosti koje im se pružaju u ovom smislu.

Zbog toga HBOR ulaže napore za osiguranje alternativnih oblika financiranja investicija koje će se temeljiti na dugoročnoj suradnji i uključivanju gospodarskih subjekata u proračunske ciklove lokalnih jedinica.

Prilikom alternativnih financiranja potrebno je voditi se konceptom javne nabave. Ovo ujedno pomaže povezivanju ciljeva kreditiranja i povezivanja sa planovima HBOR-a. Iako je riječ o alternativnim izvorima financiranja, ono mora biti utemeljeno na transparentnosti izvora financiranja i javnim ponudama kreditora.

Izbor načina ili izvora financiranja ovisi o administrativnim troškovima, rokovima otplate, kamatama, blizini tržišta kapitala i nizu drugih uvjeta i čimbenika koji se javljaju u takvim poslovnima. Svaki način financiranja za koji postoje alternativni ponuđači na tržištu trebao bi se voditi postupkom javne nabave.

Kada je riječ o poticajima kreditiranja, HBOR to u prvom redu čini poticajnim kamatnim stopama za koje je karakteristično da se naplaćuju kvartalno.

Tu je ponajviše riječ o kreditiranju potporama male vrijednosti, gdje se kreditiranja obavljaju uz poticajnu kamatnu stopu te opću kamatnu stopu. Financiranje poticajnom kamatnom stopom se za osnovna sredstva odobrava prema propisima o državnim potporama, a za obrtna sredstva sukladno uvjetima o potporama male vrijednosti.

Korisnicima kredita u sektoru ribarstva i akvakulture (uključujući proizvodnju, preradu i trženje proizvoda ribarstva i akvakulture) kredit HBOR-a može se odobriti isključivo uz opću kamatnu stopu, odnosno izvan režima potpore.

Neovisno o tome da li HBOR daje potporu prilikom kreditiranja poticajnom kamatnom stopom ili kreditira općom kamatnom stopom, mora se prilikom dodjele pridržavati i poštivati propise o državnim potporama, te mnoge druge programe u svezi dodjele potpora HBOR-a.

3.3.Kreditiranje dobavljača(program kreditiranja dobavljača kod izvoznih poslova)

1.Cilj programa kreditiranja i namjena kredita:

Cilj Programa kreditiranja je omogućiti konkurentnost izvoznicima na međunarodnim tržištima povećanja likvidnosti izvoznika te umanjivanja rizika s kojima se izvoznici susreću

pri sudjelovanju u međunarodnoj razmjeni. Namjena ovog Programa je kreditiranje izvoza roba i usluga, osim potrošnih dobara.

2.Korisnici kredita:

Korisnik kredita je izvoznik robe, radova ili usluga,tj. dobavljač koji s kupcem u inozemstvu zaključuje izvozni ugovor.

3.Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit:

HBOR provodi ovaj Program izravnim kreditiranjem dobavljača.

Zahtjev za odobrenje kredita podnosi dobavljač koji nudi proizvode (robe, radove i usluge) kupcu u inozemstvo i to u pravilu prije zaključenja izvoznog posla. Dobavljač zaključuje s kupcem u inozemstvu izvozni ugovor o kupnji robe, radova ili usluga na kredit. Kredit dobavljaču, odobrava se na način da se po ispunjenju propisanih preduvjeta, odobrena sredstva kredita izravno isplaćuju na račun dobavljača u valuti izvoznog ugovora. Kupac u inozemstvu otplaćuje kredit dobavljaču, a dobavljač otplaćuje kredit HBOR-u.

4.Iznos i otplata kredita:

Kredit može iznositi najviše 100% vrijednosti izvoznog ugovora za rokove otplate do dvije godine, odnosno najviše 85% iznosa izvoznog ugovora za rokove otplate duže od dvije godine. Za rokove otplate duže od dvije godine, u izvoznom ugovoru mora biti definirano avansno plaćanje koje mora biti uplaćeno u pravilu prije prvog korištenja odobrenih kreditnih sredstava i/ili međuplaćanje (gotovinsko) koje u cijelosti mora biti uplaćeno prije zadnjeg korištenja odobrenih sredstava u najmanjem iznosu od 15 % vrijednosti izvoznog ugovora.Ovaj iznos kupac mora uplatiti na račun izvoznika u pravilu prije prvog korištenja odobrenih kreditnih sredstava.Vrijednost izvoznog ugovora podrazumijeva ukupnu vrijednost izvezene robe,radova i usluga koje kupac mora platiti (ne uključuje lokalne troškove i kamate). Lokalni troškovi ne mogu se financirati iz kredita dobavljača. Pod lokalnim troškovima se podrazumijevaju izdaci za robe, radove i usluge u kupčevoj zemlji koji su neophodni za izvršenje izvoznog ugovora. Zahtjev za odobrenje kredita podnosi dobavljač (izvoznik) koji nudi proizvode (robe, radove i usluge) kupcu u inozemstvo.

5.Otplata kredita:

a) Trajna potrošna dobra uključujući i povezane usluge (dobra za koja se predviđa uporaba na duži vremenski period i nisu predviđena za upotrebu u proizvodnom procesu)

-početak roka otplate kredita predstavlja datum kada kupac robe ulazi u njezin fizički posjed u zemlji uvoza;

-dozvoljeni rok otplate je od 180 dana do 2 godine;

Kredit se, u pravilu, otplaćuje u mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim ratama, ali je sukladno zahtjevu korisnika kredita i planiranim projekcijama poslovanja moguće razmatrati i odobriti i drugačiju dinamiku otplate kredita.

b) Dijelovi ili komponente koji se ugrađuju u kapitalna dobra (gotovi proizvodi koji će biti ugrađeni u kapitalna dobra)

-početak roka otplate kredita predstavlja datum kada kupac robe ulazi u njezin fizički posjed u zemlji uvoza;

-dozvoljeni rok otplate u pravilu je do 180 dana ili iznimno do 5 godina u slučaju visoke pojedinačne vrijednosti i dužeg vijeka trajanja proizvoda;

Kredit se, u pravilu, otplaćuje u mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim ratama, ali je sukladno zahtjevu korisnika kredita i planiranim projekcijama poslovanja moguće razmatrati i odobriti i drugačiju dinamiku otplate kredita.

c) Kapitalna dobra niže nabavne vrijednosti (strojevi ili oprema predviđena za korištenje u proizvodnom procesu ili za komercijalnu uporabu)

-početak roka otplate kredita:

- datum kada kupac robe ulazi u njezin fizički posjed u zemlji uvoza,

- datum kada su nakon instaliranja i izgradnje izvršeni preliminarni testovi i provjere o spremnosti pogona za korištenje - u slučaju ugovorne odgovornosti izvođača za ispravnost i puštanje u pogon ili na uporabu postrojenja;

-dozvoljeni rok otplate je do 5 godina;

Kredit se, u pravilu, otplaćuje u mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim ratama, ali je sukladno zahtjevu korisnika kredita i planiranim projekcijama poslovanja moguće razmatrati i odobriti i drugačiju dinamiku otplate kredita.

6.Kamate

Kamatna stopa ovisi o bonitetu dobavljača, bonitetu kupca, zemlji izvoza i izvoznom poslu, a može biti fiksna ili varijabilna. Kamata se obračunava mjesečno, tromjesečno, šestomjesečno ili dvanaestomjesečno (ovisno o načinu otplate glavnice).

Kamata za vrijeme korištenja kredita ne pripisuje se glavnici, već se otplaćuje.

Fiksna kamatna stopa:

Kamatna stopa u trenutku zaključenja ugovora o kreditu ne može biti niža od međunarodno propisane najniže kamatne stope - Komercijalna Referentna Kamatna Stopa (Commercial Interest Reference Rate - CIRR) za valutu izvoznog ugovora. Ukoliko se kamatna stopa utvrđuje prije zaključenja ugovora o kreditu (indikativnom ponudom, pismom namjere ili sličnim dokumentom), ista ne može biti niža od CIRR stope uvećane za 0,2%. Kamatna stopa na ovaj način može se utvrditi na najdulje razdoblje od 120 dana.

Varijabilna kamatna stopa:

Varijabilna se kamatna stopa u pravilu utvrđuje na bazi primjenjive LIBOR ili EURIBOR stope uvećane za maržu čija visina ovisi o bonitetu dobavljača, kupca, zemlji izvoza i izvoznom poslu.

7.Korištenje kredita

Rok korištenja odobrenih sredstava ovisi o pojedinostima izvoznog posla odnosno projekta i određuje se Ugovorom o kreditu sukladno rokovima i uvjetima izvoznog ugovora. Sredstva kredita isplaćuju se izravno na devizni račun izvoznika.

3.4.Kredit kupcu (program kreditiranja kupaca / banaka u inozemstvu)

1.Cilj:

Cilj Programa kreditiranja je omogućiti konkurentnost izvoznicima na međunarodnim tržištima (odobranjem dužih rokova otplate kupcima u inozemstvu), povećanje likvidnosti izvoznika te umanjivanje rizika s kojima se izvoznici susreću pri sudjelovanju u međunarodnoj razmjeni. Namjena ovog Programa je kreditiranje izvoza roba i usluga, osim potrošnih dobara.

2.Korisnici kredita:

Korisnik kredita može biti: poslovna banka kupca s kojim je izvoznik zaključio izvozni ugovor ili kupac uz prihvatljivo osiguranje.

3.Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit:

HBOR može kreditirati kupca u inozemstvu sufinanciranjem izvoznih poslova zajedno s drugim bankama ili samostalnim kreditiranjem banke ili kupca u inozemstvu. Zahtjev za odobrenje kredita podnosi izvoznik koji se obvezao, prema zahtjevu kupca ili uvjetima međunarodnog natječaja, ponuditi izravan kredit kupcu kojim će se platiti potraživanje iz izvoznog ugovora. Zahtjev za odobrenje kredita inozemnom kupcu ili njegovoj banci izvoznik podnosi izravno HBOR-u i to u pravilu prije zaključenja izvoznog ugovora. Odobrena sredstva kredita po Programu, po ispunjenju preduvjeta iz Ugovora o kreditu, izravno se isplaćuju na račun izvoznika u valuti izvoznog ugovora, a kredit otplaćuje kupac u inozemstvu ili njegova poslovna banka.

4.Iznos i otplata kredita:

Kredit može iznositi najviše 100% vrijednosti izvoznog ugovora za rokove otplate do dvije godine, odnosno najviše 85% iznosa izvoznog ugovora za rokove otplate duže od dvije godine.

Za rokove otplate duže od dvije godine,u izvoznom ugovoru mora biti definirano avansno plaćanje koje mora biti uplaćeno u pravilu prije prvog korištenja odobrenih kreditnih sredstava i/ili međuplaćanje (gotovinsko) koje u cijelosti mora biti uplaćeno prije zadnjeg korištenja odobrenih sredstava u najmanjem iznosu od 15 % vrijednosti izvoznog ugovora.

Ovaj iznos kupac mora uplatiti na račun izvoznika u pravilu prije prvog korištenja odobrenih kreditnih sredstava. Iznos gotovinskog plaćanja kod kreditiranja izgradnje brodova mora biti minimalno 20 % vrijednosti ugovorene cijene.

5.Otplata glavnice:

Glavnicu je moguće otplaćivati u mjesečnim, tromjesečnim, šestomjesečnim ili dvanaestomjesečnim jednakim ratama, a prva rata dospijeva na naplatu 1, 3, 6 ili 12 mjeseci nakon datuma početka otplate kredita ovisno o odabranom načinu otplate glavnice.

Prijeвременa otplata glavnice moguća je uz prethodnu pisanu obavijest HBOR-u,te uključuje plaćanje glavnice naknade za prijevremeni povrat kredita.

6.Kamate:

Kamatna stopa ovisi o bonitetu banke, bonitetu kupca, državi izvoza i izvoznom poslu, a može biti fiksna ili varijabilna. Kamata se obračunava mjesečno, tromjesečno, šestomjesečno ili dvanaestomjesečno (ovisno o odabranom načinu otplate glavnice).

Kamata za vrijeme korištenje kredita ne pripisuje se glavnici, već se otplaćuje.

1) Fiksna kamatna stopa

Kamatna stopa u trenutku zaključenja ugovora o kreditu ne može biti niža od međunarodno propisane najniže kamatne stope – Komercijalna Referentna Kamatna Stopa za valutu izvoznog ugovora. Ukoliko se kamatna stopa utvrđuje prije zaključenja ugovora o kreditu (indikativnom ponudom, pismom namjere ili sličnim dokumentom), ista ne može biti niža od CIRR stope uvećane za 0,2%. Kamatna stopa na ovaj način može se utvrditi na najdulje razdoblje od 120 dana.

2) Varijabilna kamatna stopa

Varijabilna se kamatna stopa u pravilu utvrđuje na bazi primjenjive LIBOR ili EURIBOR stope uvećane za maržu čija visina ovisi o bonitetu kupca/banke, zemlji izvoza i izvoznom poslu.

7.Naknade:

Naknada za obradu kreditnog zahtjeva do 1% jednokratno na iznos odobrenog kredita, naplaćuje se prije prvog korištenja kredita.

Naknada za rezervaciju sredstava obračunava se u pravilu kvartalno u visini do 1% godišnje na iznos odobrenih a neiskorištenih sredstava, počevši od datuma ispunjenja dokumentarnih preduvjeta iz Ugovora o kreditu do isteka roka korištenja.

8.Korištenje kredita:

Rok korištenja odobrenih sredstava ovisi o pojedinostima izvoznog posla odnosno projekta i određuje se Ugovorom o kreditu sukladno rokovima i uvjetima izvoznog ugovora. Sredstva kredita isplaćuju se izravno na devizni račun izvoznika.

3.5.Turizam (program kreditiranja turističkog sektora)

1.Cilj:

Cilj Programa je realizacija investicijskih projekata malih i srednjih te velikih poduzetnika u turističkoj djelatnosti, a kojima se stvaraju uvjeti za poticanje zapošljavanja, produženje

turističke sezone te povećanje prihoda u turizmu s ciljem podizanja konkurentnosti turističkih destinacija.

2. Korisnici kredita

Poduzetnici koji koriste kredit po ovom Programu kreditiranja su korisnici odnosno krajnji korisnici kredita ovisno o načinu kreditiranja, a mogu biti:

-trgovačka društva, obrtnici ustanove.

Poslovne banke koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju ovog Programa kreditiranja mogu biti korisnici kredita. Poslovne banke dužne su sredstva kredita plasirati krajnjim korisnicima u skladu s Programom.

3. Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit:

HBOR provodi ovaj program:

-kreditiranjem putem poslovnih banaka

Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju Programa. Popis ovih poslovnih banaka je sastavni dio Programa kreditiranja.

Ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, poslovna banka i HBOR zaključuju ugovor o kreditu za krajnjeg korisnika. Temeljem ugovora o kreditu između poslovne banke i HBOR-a, poslovna banka zaključuje ugovor o kreditu s krajnjim korisnikom kredita.

-izravnim kreditiranjem

Dokumentirani zahtjevi za kredit upućuju se izravno HBOR-u.

Ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, zaključuje se ugovor o kreditu izravno s korisnikom kredita.

Ovisno o raspoloživim sredstvima HBOR-a odnosno rokovima važenja načina kreditiranja uključujući odnosnu provedbenu/ugovornu dokumentaciju, Program se može provoditi i:

-kreditiranjem po modelu podjele rizika

Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama s kojima je HBOR ugovorio i suradnju na provođenju Programa po modelu podjele rizika.

Pojam, namjena i način kreditiranja te ostale specifične odredbe kreditiranja uz podjelu rizika s poslovnim bankama propisane su u okviru provedbene i ugovorne dokumentacije.

4.Iznos i otplata kredita

Najviši iznos kredita nije ograničen, a ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, konkretnom investicijskom projektu, kreditnoj sposobnosti korisnika kredita, te vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja. Zahtjevi koji su manji od 80.000,00 kuna, u pravilu se neće razmatrati u okviru ovog Programa.

HBOR u pravilu kreditira do 75% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a.

U slučajevima kada korisnik kredita obavlja isporuku dobara ili pruža usluge koje su po Zakonu o porezu na dodanu vrijednost izuzete od obračunavanja PDV-a, a u tu svrhu se odobrava kredit HBOR-a, kao i u slučajevima kada korisnik kredita ne ostvaruje prihod dovoljan za ulazak u sustav PDV-a, HBOR može razmotriti kreditiranje predračunske vrijednosti investicije s PDV-om.

Krediti se odobravaju u kunama uz valutnu klauzulu. Početak traje do 4 godine ,a rok otplate do 17 godina uključujući i početak.

Kredit se, u pravilu, otplaćuje u mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim ratama, ali je sukladno zahtjevu korisnika kredita i planiranim projekcijama poslovanja moguće razmatrati i odobriti drugačiju dinamiku otplate kredita.

5.Naknade

Naknada za obradu kreditnog zahtjeva iznosi 0,8 % jednokratno na iznos odobrenog kredita, a najmanje 500,00 (petsto) kuna i naplaćuje se prije ili istodobno s prvim korištenjem kredita

Naknada za rezervaciju sredstava obračunava se kvartalno u visini od 0,25% godišnje na iznos odobrenih a neiskorištenih sredstava, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu

6.Korištenje kredita

Rok korištenja kredita je u pravilu 12 mjeseci, ali u ovisnosti o dinamici ulaganja, HBOR može odobriti i kraći, odnosno duži rok.

Broj korištenja određuje se pojedinačno u ovisnosti o svakom pojedinom zahtjevu. Korisnici kredita dužni su kredit koristiti namjenski u skladu s odredbama ovog Programa. HBOR zadržava pravo kontrole namjenskog korištenja kredita.

Kod kreditiranja u suradnji s poslovnim bankama, poslovne banke su dužne pribaviti i čuvati dokumentaciju te voditi evidencije koje omogućuju brzu i učinkovitu kontrolu namjenskog korištenja kredita.

3.6. Poljoprivreda (program kreditiranja poljoprivrede)

1. Cilj:

Cilj Programa kreditiranja pripreme poljoprivredne proizvodnje je kreditiranje obrtnih sredstava potrebnih za nesmetano odvijanje poljoprivredne proizvodnje.

Ovim Programom kreditiraju se:

- obrtna sredstva koja se koriste u okviru poslovanja za tekuću proizvodnju (kupnja sirovina, repromaterijala i ostalog materijala za proizvodnju u poljoprivredi),
- obrtna sredstva koja se koriste za otkup poljoprivrednih proizvoda.

2. Korisnici kredita:

Poduzetnici koji koriste kredit po ovom Programu su krajnji korisnici kredita, a mogu biti:

- fizičke i pravne osobe u rangi mikro, malih ili srednjih poduzeća.

3. Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit:

HBOR provodi ovaj Program:

-kreditiranjem putem poslovnih banaka

Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju Programa. Popis ovih poslovnih banaka je sastavni dio Programa kreditiranja.

Ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, poslovna banka HBOR zaključuju ugovor o kreditu za krajnjeg korisnika. Temeljem ugovora o kreditu između poslovne banke i HBOR-a, poslovna banka zaključuje ugovor o kreditu s krajnjim korisnikom kredita.

- kreditiranjem po modelu podjele rizika

Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama s kojima je HBOR ugovorio i suradnju na provođenju Programa po modelu podjele rizika.

Pojam, namjena i način kreditiranja te ostale specifične odredbe kreditiranja uz podjelu rizika s poslovnim bankama propisane su u okviru provedbene i ugovorne dokumentacije.

4. Iznos i otplata kredita

Visina kredita ovisi o potrebi za obrtnim sredstvima te o raspoloživim sredstvima HBOR-a. Najmanji iznos kredita je 50.000,00 kn, dok maksimalni iznos kredita nije ograničen. Kredit se odobrava u kunama, bez valutne klauzule.

-Rok otplate kredita je do 12 mjeseci.

-Kredit se, u pravilu, otplaćuje u mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim ratama, ali je sukladno zahtjevu korisnika kredita i planiranim projekcijama poslovanja moguće razmatrati i odobriti i drugačiju dinamiku otplate kredita.

5. Kamate

Kamatna stopa iznosi 3% godišnje.

Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a prema kriterijima Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a.

Kamate se obračunavaju i naplaćuju mjesečno ili tromjesečno. Obračun kamata obavlja se proporcionalnom metodom.

Kamate za vrijeme korištenja kredita (interkalarne kamate), do prijenosa kredita u otplatu, obračunavaju se na iskorišteni iznos kredita u visini redovne kamatne stope i naplaćuju kvartalno i prilikom prijenosa kredita u otplatu.

6. Naknade

Naknada za obradu kreditnog zahtjeva:

-0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita, a najmanje 500,00 kuna

-naplaćuje se prije ili istodobno s prvim korištenjem kredita

7. Korištenje kredita

Broj korištenja kredita je tri mjeseca od zaključenja ugovora o kreditu nakon čega se kredit prenosi u otplatu. Broj korištenja određuje se pojedinačno u ovisnosti o svakom pojedinom zahtjevu.

Poslovna banka je obvezna po zaprimanju isplate kredita od strane HBOR-a, isti, a najkasnije sljedeći radni dan plasirati sredstva krajnjem korisniku kredita.

HBOR će isplatiti sredstva poslovnoj banci na temelju pisanog zahtjeva.

3.7.Gospodarstvo (Program kreditiranja gospodarstva)

1.Cilj Programa kreditiranja i namjena kredita

Cilj Programa je kreditiranje:

-ulaganja u modernizaciju proizvodnje, uvođenje novih tehnologija i proizvoda, pokretanje novih proizvodnja, širenje postojećeg poslovanja i izgradnju novih proizvođačkih kapaciteta;

-ulaganja u istraživanja i razvoj novih proizvoda, novih tehnologija, istraživanja tržišta i marketing.

2.Korisnici kredita:

Poduzetnici koji koriste kredit po ovom Programu kreditiraju su korisnici, odnosno krajnji korisnici kredita ovisno o načinu kreditiranja, a mogu biti : trgovačka društva, obrtnici, zadruge i ustanove.

3. Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit:

HBOR provodi ovaj Program:

-kreditiranjem putem poslovnih banaka

Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju Programa. Popis ovih poslovnih banaka je sastavni dio Programa kreditiranja.

Ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, poslovna banka i HBOR zaključuju ugovor o kreditu za krajnjeg korisnika. Temeljem ugovora o kreditu između poslovne banke i HBOR-a, poslovna banka zaključuje ugovor o kreditu s krajnjim korisnikom kredita. Ovisno o raspoloživim sredstvima HBOR-a odnosno rokovima važenja načina kreditiranja uključujući odnosnu provedbenu ugovornu dokumentaciju, Program se može provoditi i :

-kreditiranjem po modelu podjele rizika

Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama s kojima je HBOR ugovorio i suradnju na provođenju Programa po modelu podjele rizika. Pojam, namjena i način kreditiranja te ostale specifične odredbe kreditiranja uz podjelu rizika s poslovnim bankama propisane su u okviru provedbene i ugovorne dokumentacije.

4. Iznos i otplata kredita

Najviši iznos kredita nije ograničen, a ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, konkretnom investicijskom projektu, kreditnoj sposobnosti (krajnjeg) korisnika kredita, te vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja. Zahtjevi za kredit manji od 700.000,00 kuna, u pravilu se ne razmatraju u okviru ovog Programa.

Kredit se odobravaju u kunama uz valutnu klauzulu.

Poček traje i do 3 godine ,a rok otplate je do 12 godina uključujući i poček. U opravdanim slučajevima,kada investicijska studija ukazuje na potrebu za duljom ročnosti i počekom,rok otplate može biti do 17 godina uključujući do 4 počeka.

Kredit se,u pravilu,otplaćuje u mjesečnim,tromjesečnim ili polugodišnjim ratama,ali je sukladno zahtjevu korisnika kredita i planiranim projekcijama poslovanja moguće razmatrati i odobriti drugačiju dinamiku otplate kredita.

5.Kamate:

Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a prema kriterijima Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a.

Obračun kamata obavlja se proporcionalnom metodom.

Kamate za vrijeme korištenja kredita (interkalarne kamate), do prijenosa kredita u otplatu, obračunavaju se na iskorišteni iznos kredita u visini redovne kamate i naplaćuju kvartalno.

6.Naknade:

Naknada za obradu kreditnog zahtjeva

- 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita, a najmanje 500,00 (petsto) kuna

-naplaćuje se prije ili istodobno s prvim korištenjem kredita

Naknada za rezervaciju sredstava

-obračunava se kvartalno u visini od 0,25% godišnje na iznos odobrenih a neiskorištenih sredstava, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu

7. Korištenje kredita

Rok korištenja kredita je u pravilu 12 mjeseci, ali u ovisnosti o dinamici ulaganja, HBOR može odobriti i kraći, odnosno duži rok.

Broj korištenja određuje se pojedinačno u ovisnosti o svakom pojedinom zahtjevu. Korisnici kredita dužni su kredit koristiti namjenski u skladu s odredbama ovog Programa. HBOR zadržava pravo kontrole namjenskog korištenja kredita.

Kod kreditiranja u suradnji s poslovnim bankama, poslovne banke su dužne pribaviti i čuvati dokumentaciju te voditi evidencije koje omogućuju brzu i učinkovitu kontrolu namjenskog korištenja kredita.

3.8. Infrastruktura (Program kreditiranja komunalne infrastrukture)

1. Cilj Programa kreditiranja i namjena kredita:

Cilj Programa je dugoročno financiranje investicijskih projekata razvitka i obnove komunalne infrastrukture, a naročito projekata sljedeće namjene: vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, zbrinjavanja komunalnog otpada te održavanja čistoće, opskrbe plinom, toplinskom energijom i drugim izvorima energije, tržnica na malo, industrijskih zona, zona malog poduzetništva, katastarska izmjera u svrhu izrade katastra nekretnina, socijalne infrastrukture: domova za skrb starijih osoba i dječjih vrtića, izgradnje groblja i krematorija, gradskog prijevoza, javnih garaža, uređenja obala, nerazvrstanih prilaznih cesta, športskih objekata i škola.

2. Korisnici kredita :

Investitori koji koriste kredit po ovom Programu kreditiranja su izravno korisnici odnosno krajnji korisnici kredita ovisno o načinu kreditiranja, a mogu biti:

-jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (općine, gradovi te županije i Grad Zagreb) ako ispunjavaju predviđene zakonske uvjete, komunalna društva, trgovačka društva, obrtnici i ostale pravne osobe.

Poslovne banke koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju ovog Programa kreditiranja mogu biti korisnici kredita. Poslovne banke dužne su sredstva kredita plasirati krajnjim korisnicima u skladu s Programom.

3. Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit:

HBOR provodi ovaj Program:

-kreditiranjem putem poslovnih banaka

Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju Programa. Popis ovih poslovnih banaka je sastavni dio Programa kreditiranja. Ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, poslovna banka i HBOR zaključuju ugovor o kreditu za krajnjeg korisnika. Temeljem ugovora o kreditu između poslovne banke i HBOR-a, poslovna banka zaključuje ugovor o kreditu s krajnjim korisnikom kredita.

-izravnim kreditiranjem

Dokumentirani zahtjevi za kredit upućuju se izravno HBOR-u. Ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, zaključuje se ugovor o kreditu izravno s korisnikom kredita.

Ovisno o raspoloživim sredstvima HBOR-a odnosno rokovima važenja načina kreditiranja uključujući odnosnu provedbenu/ugovornu dokumentaciju, Program se može provoditi i:

-kreditiranjem po modelu podjele rizika

Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama s kojima je HBOR ugovorio i suradnju na provođenju Programa po modelu podjele rizika. Pojam, namjena i način kreditiranja te ostale specifične odredbe kreditiranja uz podjelu rizika s poslovnim bankama propisane su u okviru provedbene i ugovorne dokumentacije.

-kreditiranjem podređenim dugom

Dokumentirani zahtjevi za kredit upućuju se izravno HBOR-u.

Na javno nadmetanje za nabavu novčanog kredita HBOR se može javiti izravno ili može dati suglasnost poslovnim bankama koje na javnom nadmetanju žele podnijeti kreditnu ponudu iz sredstava HBOR-a, sukladno uvjetima ovog Programa. Napominjemo kako je svaka poslovna banka prije javljanja na javno nadmetanje dužna ishoditi pisanu suglasnost HBOR-a.

4.Iznos i otplata kredita:

Najviši iznos kredita nije ograničen, a ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, konkretnom investicijskom projektu, kreditnoj sposobnosti krajnjeg korisnika kredita te vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja.

Prije podnošenja zahtjeva za kredit u iznosu većem od 37 milijuna kuna korisnici kredita se obvezuju ishoditi prethodnu pisanu suglasnost HBOR-a za podnošenje kreditnog zahtjeva. Suglasnost za podnošenje zahtjeva ne znači i odobrenje kredita.

Kredit se odobravaju u kunama uz valutnu klauzulu.

Poček traje do 5 godina, a rok otplate do 15 godina uključujući i poček.

Kredit se, u pravilu, otplaćuje u mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim ratama, ali je sukladno zahtjevu korisnika kredita i planiranim projekcijama poslovanja moguće razmatrati i odobriti i drugačiju dinamiku otplate kredita.

5. Kamate

Kamatna stopa iznosi 4% godišnje.

Iznimno, u slučajevima kreditiranja projekata u iznosu većem od 37 milijuna kuna HBOR zadržava pravo odobrenja kredita uz višu kamatnu stopu u skladu s dostupnim izvorima financiranja.

Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a prema kriterijima iz Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a.

Iznimno, kamatne stope koje HBOR izravno ili preko poslovnih banaka ponudi sukladno Zakonu o javnoj nabavi na javnim nadmetanjima za nabavku novčanih kredita su fiksne i nepromjenjive.

6. Naknade:

Naknada za obradu kreditnog zahtjeva :

-0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita, a najmanje 500,00 (petsto) kuna

-naplaćuje se prije ili istodobno s prvim korištenjem kredita.

Naknada za rezervaciju sredstava :

-obračunava se kvartalno u visini od 0,25% godišnje na iznos odobrenih a neiskorištenih sredstava, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

7. Korištenje kredita:

Rok korištenja kredita je u pravilu 12 mjeseci, ali u ovisnosti o dinamici ulaganja, HBOR može odobriti i kraći, odnosno duži rok.

Broj korištenja određuje se pojedinačno u ovisnosti o svakom pojedinom zahtjevu. Korisnici kredita dužni su kredit koristiti namjenski u skladu s odredbama ovog Programa kreditiranja. HBOR će provoditi kontrolu namjenskog korištenja kredita.

Kod kreditiranja u suradnji s poslovnim bankama, poslovne banke su dužne pribaviti i čuvati dokumentaciju te voditi evidencije koje omogućuju brzu i učinkovitu kontrolu namjenskog korištenja kredita.

3.9.Zaštita okoliša (Program kreditiranja projekata zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije)

1. Cilj :

Cilj Programa je realizacija investicijskih projekata kojima je svrha:

- saniranje odlagališta otpada, poticanje izbjegavanja i smanjivanja nastajanja otpada, gospodarenje otpadom, obrade otpada i iskorištavanja vrijednih svojstava otpada,
- poticanje čistije proizvodnje, odnosno izbjegavanje i smanjenje nastajanja otpada i emisija u proizvodnom procesu,
- zaštita i očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti,
- provedba nacionalnih energetskih programa,
- poticanje korištenja obnovljivih izvora energije (sunce, biomasa i dr.),
- poticanje održive gradnje,
- poticanje čistijeg transporta,
- te drugih projekata kojima se zaštićuje okoliš, postiže energetska učinkovitost te uvode obnovljivi izvori energije.

Kreditni su namijenjeni za ulaganja u:

Osnovna sredstva:

- osnivačka ulaganja
- zemljište
- građevinski objekti
- oprema i uređaji

Trajna obrtna sredstva .

Iznos kredita namijenjen ulaganju u trajna obrtna sredstva može iznositi do 30% iznosa kredita. Prihvatljivost svakog pojedinačnog projekta s osnove energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije ocjenjuje se pojedinačno.

Programom se ne kreditiraju namjene odnosno djelatnosti kako slijedi:

- kupovina, gradnja i opremanje apartmana, bez obzira je li riječ ulaganju fizičkih ili pravnih osoba, osim ulaganja u aparthotele s restoranom;
- kockarnice, kladionice i slične djelatnosti;
- proizvodnja i distribucija duhanskih proizvoda;
- prodajni i servisni auto saloni;
- kupnja, izgradnja, rekonstrukcija i opremanje poslovnih prostora za trgovačke djelatnosti, osim na područjima od posebne državne skrbi, otocima i brdsko-planinskim područjima;
- djelatnosti izdavanja novina i drugih povremenih izdanja, djelatnosti proizvodnje i emitiranja radijskog i televizijskog sadržaja, djelatnosti novinskih agencija kao i uslužnih djelatnosti agencija za oglašavanje i odnosa s javnošću;
- aktivnosti koje uključuju životinje u eksperimentalne i znanstvene svrhe;
- aktivnosti koje imaju negativan utjecaj na okoliš a nisu u značajnoj mjeri ublažene ili kompenzirane.

2.Korisnici kredita:

Poduzetnici koji koriste kredit po ovom Programu kreditiranja su korisnici odnosno krajnji korisnici kredita ovisno o načinu kreditiranja, a mogu biti:

-jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (općine, gradovi te županije i grad Zagreb) ako ispunjavaju predviđene zakonske uvjete, komunalna društva, trgovačka društva, obrtnici i ostale pravne osobe.

3.Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit:

HBOR provodi ovaj Program:

-kreditiranjem putem poslovnih banaka

Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju Programa. Popis ovih poslovnih banaka je sastavni dio Programa kreditiranja.

Ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, poslovna banka i HBOR zaključuju ugovor o kreditu za krajnjeg korisnika. Temeljem ugovora o kreditu između poslovne banke i HBOR-a, poslovna banka zaključuje ugovor o kreditu s krajnjim korisnikom kredita.

-izravnim kreditiranjem

Dokumentirani zahtjevi za kredit upućuju se izravno HBOR-u.

Ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, zaključuje se ugovor o kreditu izravno s korisnikom kredita.

Ovisno o raspoloživim sredstvima HBOR-a odnosno rokovima važenja načina kreditiranja uključujući odnosnu provedbenu/ugovornu dokumentaciju, Program se može provoditi i:

-kreditiranjem po modelu podjele rizika

Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama s kojima je HBOR ugovorio i suradnju na provođenju Programa po modelu podjele rizika.

Pojam, namjena i način kreditiranja te ostale specifične odredbe kreditiranja uz podjelu rizika s poslovnim bankama propisane su u okviru provedbene i ugovorne dokumentacije.

-kreditiranjem podređenim dugom

Dokumentirani zahtjevi za kredit upućuju se izravno HBOR-u.

Zahtjevi za odobrenjem kredita koji nisu dokumentirani obveznom propisanom dokumentacijom neće se razmatrati.

4. Iznos i otplata kredita:

Najniži iznos kredita je ograničen na 100.000,00 kuna.

Najviši iznos kredita nije ograničen, a ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, konkretnom investicijskom projektu, kreditnoj sposobnosti krajnjeg korisnika kredita te vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja.

Poček traje do 3 godine, a rok otplate je do 14 godina uključujući i poček.

Kredit se, u pravilu, otplaćuje u mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim ratama, ali je sukladno zahtjevu korisnika kredita i planiranim projekcijama poslovanja moguće razmatrati i odobriti drugačiju dinamiku otplate kredita.

5. Kamate

Kamatna stopa iznosi 4% godišnje.

Iznimno, u slučajevima kreditiranja projekata u iznosu većem od 37 milijuna kuna HBOR zadržava pravo odobrenja kredita uz višu kamatnu stopu u skladu s dostupnim izvorima financiranja.

Iznimno, u slučajevima kreditiranja projekata obnovljivih izvora energije, pri čemu nositelji projekta imaju status povlaštenog proizvođača električne energije, kamatna stopa se odobrava isključivo na razini opće kamatne stope temeljene na referentnoj kamatnoj stopi, a najmanje na razini kamatne stope propisane programom kreditiranja.

U slučajevima kreditiranja projekata obnovljivih izvora energije po modelu podjele rizika, pri čemu nositelji projekta imaju status povlaštenog proizvođača električne energije, kamatna stopa se može odobriti i na razini kamatne stope poslovne banke.

Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a prema kriterijima iz Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a.

6. Naknade:

Naknada za obradu kreditnog zahtjeva

-0,8 % jednokratno na iznos odobrenog kredita, a najmanje 500,00 (petsto) kuna

-naplaćuje se prije ili istodobno s prvim korištenjem kredita .

Naknada za rezervaciju sredstava

-obračunava se kvartalno u visini od 0,25% godišnje na iznos odobrenih a neiskorištenih sredstava, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

7. Korištenje kredita:

Rok korištenja kredita je u pravilu 12 mjeseci, ali u ovisnosti o dinamici ulaganja, HBOR može odobriti i kraći, odnosno duži rok.

Broj korištenja određuje se pojedinačno u ovisnosti o svakom pojedinom zahtjevu. Korisnici kredita dužni su kredit koristiti namjenski u skladu s odredbama ovog programa kreditiranja.

HBOR će provoditi kontrolu namjenskog korištenja kredita.

Kod kreditiranja krajnjih korisnika putem poslovnih banaka, poslovne banke su dužne pribaviti i čuvati dokumentaciju te voditi evidencije koje omogućuju brzu i učinkovitu kontrolu namjenskog korištenja kredita.

4.Kritički osvrt na dosadašnje aktivnosti

U prvih šest mjeseci 2014. godine banka je povećala kreditnu aktivnost 57 posto te kroz kreditiranje, osiguranje izvoza i izdavanje garancija gospodarstvu plasirala 4,9 milijardi kuna, a udio investicijskih kredita se vratio na pretkrizne razine. Povećanje kreditne aktivnosti zabilježeno je u svim segmentima, a najaktivniji korisnici kredita bili su mali i srednji poduzetnici. Kreditiranje izvoza bilježi povećanje od 20 posto; kroz izvozne programe plasirano je 2,8 milijardi kuna.

„Uz povećanje kreditne aktivnosti značajan pokazatelj je i povećanje investicijskih kredita na 80%“, ističu u HBOR-u dodajući da je tolik udio investicijskih kredita bio karakterističan u vremenu prije krize. U razdoblju između 2008. do 2014. krediti za investicije dosežali su od 16 do najviše 54%.“²

„Promjena trenda pozitivni je pokazatelj koji potvrđuje činjenicu kako je došlo do pokretanja novog investicijskog ciklusa u hrvatskom gospodarstvu“.

Anketa HNB-a o kreditnoj aktivnosti banaka za posljednje tromjesečje 2014. te prvi kvartal 2015.godine, ukazala je na poboljšanje uvjeta kreditiranja tvrtki i oporavak potražnje, posebice malih i srednjih poduzeća, no stope rasta kreditiranja i dalje su relativno niske. Banke su ublažile kriterije dijelom zbog visoke likvidnosti, ali i pozitivnih prognoza. Banke tvrde da tvrtke traže novac za financiranje investicija u zalihe i obrtni kapital te restrukturiranje duga, dok istodobno primjećuju pad investicija u fiksni kapital, interno financiranje i restrukturiranje.

² Dostupno na: <http://www.poslovni.hr/hrvatska/kreditna-aktivnost-hbor-a-skocila-57-posto-u-sest-mjeseci-299728>

5. Ponuda prilagođena novim zahtjevima klijenata

2012. Godine donesena je odluka da će HBOR odobravati kredite za obrtna sredstva malim i srednjim poduzetnicima koji su uspješno okončali postupak predstečajne nagodbe kako bi se omogućio oporavak njihovog poslovanje i očuvanje radnih mjesta. Tvrtke čiji će se zahtjevi za kredit razmatrati mogu biti one kojima su financijske institucije podržale plan restrukturiranja ili odobrili reprogramiranje obveza, koje su započela s operativnim restrukturiranjem te koje su osigurale tržište za svoje proizvode ili usluge.

HBOR je uveo i nove programe kreditiranja namijenjene olakšanju i poticanju apsorpcije EU fondova. Ovim programima određeno je da će se kreditirati projekti javnog i privatnog sektora koji se sufinaciraju sredstvima ESI fondova³ i to na način da će odobrenim kreditom biti omogućeno financiranje kako prihvatljivih, tako i neprihvatljivih izdataka po pojedinim natječajima, odnosno zatvaranju cjelokupne financijske konstrukcije.

Krediti će se odobravati na rok do 15 godina s kamatnom stopom već od 3 posto. Novost u poslovanju je da će, osim izvoznih činidbenih bankarskih garancija, HBOR ubuduće izdavati garancije i radi ugovaranja i realizacije projekata na domaćem tržištu čime se želi potaknuti povećanje poslovne aktivnosti malih i srednjih poduzetnika. Kako bi se ojačala sposobnost malih i srednjih poduzetnika za realizaciju investicijskih projekata, HBOR je uveo mogućnost kreditiranja po modelu podređenog duga. Po ovom modelu, poduzetnici kredit HBOR-a počinju otplaćivati nakon što je otplaćen kredit poslovne banke.

Cilj ove mjere je kreditiranje projekata kod kojih su investitori suočeni s problemom nedostatnog kapitala i instrumenata osiguranja za kredite. S ciljem povećanja brzine i dostupnosti povoljnih kredita HBOR je uveo način odobravanja putem okvirnih kredita s poslovnim bankama, a novost je i suradnja s leasing kućama.

HBOR ima ključnu ulogu u jačanju konkurentnosti hrvatskog gospodarstva i posebno će se orijentirati na financiranje izvoza, proizvodnje i segment malog i srednjeg poduzetništva posebice u sferi dostupnosti financiranja. Nova Uprava je pokrenula reorganizaciju HBOR-a, žele napraviti moderniji sustav koji može odgovoriti trenutnom stanju tržišta i budućim očekivanjima. U reorganizaciji banke

³ Dostupno na : <http://www.strukturnifondovi.hr/esi-fondovi-2014-2020>

postavljena su tri cilja - jačanje kreditiranja, veću posvećenost EU fondovima, koji sada unutar HBOR-a imaju vlastiti odjel, i efikasnije poslovanje. Gospodarski oporavak nije moguć bez inteziviranja kreditne aktivnosti koja je u padu, a novac se preusmjerio prema državi. Kreditna aktivnost poslovnih banaka je u padu, a novac se preusmjerio prema državi. U toj situaciji kada je poprilično usporena poslovna aktivnost banaka prema gospodarstvu uloga HBOR-a još više jača i dobiva na važnosti.

Cilj danas predstavljenih mjera je snažnija podjela rizika, povećanje marže poslovnim bankama, snižavanje kamatnih stopa, ali i potpuno novi modeli kredita po modelu podređenog duga te okvirni krediti s poslovnim bankama koji će povećati brzinu i dostupnost kredita poduzetnicima.

6. Novi smjer u poslovnoj politici i očekivani učinci

Malo i srednje poduzetništvo od izuzetne je važnosti i u posebnom fokusu. 2015. godine udvostručili su se plasmani u tom segmentu u odnosu na 2014. i plasirali ukupno 2,7 milijardi kuna. Gotovo triput više poduzetnika dobilo je kreditna sredstva HBOR-a u 2015. u odnosu na prethodnu godinu. Ukupna poslovna aktivnost HBOR-a porasla je s 5,6 milijardi kuna u 2014. na 12 milijardi kuna u 2015. HBOR ima vrlo povoljne kreditne programe kojima omogućava financiranje investicija s kamatnom stopom od 2 do 5 posto, uz rokove otplate do 17 godina uz poček do 4 godine te kreditne programe namijenjene financiranju obrtnih sredstava s kamatnom stopom od 2 do 4 posto s rokom otplate do 6 godina i 2 godine počeka. Izvoznici se nudi program pripreme izvoza kojim se omogućava dostupnost obrtnih sredstava, kredite kupcu i dobavljaču te izvozne bankarske garancije. Posebnu pogodnost daje se izvoznici koji prvi put izvoze na inozemna tržišta jer im omogućavaju kamatnu stopu od 2%.

Kriza je učinila svoje i poslovne banke povećale su averziju prema riziku, osobito kada je riječ o projektima malih poduzetnika. Mala poduzeća su slabije kapitalizirana i teško udovoljavaju uvjetima poslovnih banaka te su opterećena višim kamatnim stopama ranije uzetih kredita. Upravo je HBOR fokusiran na prevladavanje tih poteškoća kod malih poduzetnika.

Nude se povoljni programi kreditiranja s manjim zahtjevima u pogledu instrumenata osiguranja kao i krediti s povoljnim kamatnim stopama, ali i duljim počekom i rokovima otplate, osobito u kategoriji poticanja poduzetnika početnika, mladih i žena. Velik značaj daje se i poticanju iskorištenja sredstava fondova EU, gdje se poduzetnicima uz nisku i fiksnu kamatnu stopu omogućava lakše i brže zatvaranje financijske konstrukcije njihovih projekata.

U 2016. postoji niz novih pristupa i mjera koje su nastavak dosad poduzetih aktivnosti. Cilj je intenzivirati suradnju s poslovnim bankama kako bi ih potaknuli da se uključe u financiranje izvoza. Planiraju se niže cijene kredita za financiranje izvoznih poslova kao i otvaranje novih kreditnih linija. Konačan cilj je aktiviranje neiskorištenih kapaciteta poduzetnika koji imaju ugovore s inozemnim kupcima. U 2015. se izvoz poticao izdavanjem avansnih garancija u iznosu koji je bio veći od 3 milijarde kuna. Financiranjem faktoring poslova vjeruje se da će se sredstvima HBOR-a financirati znatno veći broj izvoznika koji će na taj način brzo dobivati kreditna sredstva uz osiguranje izvoznih poslova koje HBOR već godinama nudi klijentima. Nastoji se da se uloga ojača i u financiranju poljoprivrednog sektora.

6.1. Efekti programa HBOR-a

Programi koje provodi i donosi HBOR uvelike pridonosi gospodarsko razvoju i unapređenju infrastrukture malih, srednjih i velikih poduzeća u RH.

Hrvatska banka za obnovu i razvoj svojim programom potpora pomaže poduzetnicima provesti projekte koji bi teško bili realizirani bez pružene pomoći, odnosno bez djelovanja programa HBOR-a bi poduzetnički pothvati bili neprofitabilni u području u kojem HBOR provodi program.

Zahvaljujući programima HBOR-a, poduzeća koja su iskoristila mogućnost kreditiranja na ovaj način, danas imaju značajan porast opsega djelatnosti i širenja poslovanja, kako na svom dotadašnjem tržištu tako i na drugim tržištima u smislu djelatnosti ali i u smislu širenja na inozemno tržište. Kako je temeljni preduvjet razvoja poduzeća investicija, poduzeća najčešće provedu dulji vremenski period osiguravajući novčana sredstva za realizaciju investicijskih projekata sa svrhom širenja i sl. HBOR upravo ovdje čini veliki korak prema osiguravanju

sredstava takvim poduzećima, čime ujedno potiče rast, razvoj i obnovu poduzeća, odnosno, poduzetništva i gospodarstva u cjelini.

Kako bi HBOR još više intenzivirao svoje aktivnosti u smislu obnove i razvoja kao svog temeljnog cilja djelovanja, ima novi projekt kreditiranja izrade projektne dokumentacije. Iako se financiranje izrade dokumentacije od za to stručnih osoba podrazumijeva da se ono vrši iz vlastitih sredstava, HBOR omogućava i kreditiranje ovakvih koraka.

Očito je kako HBOR ulaže mnoge napore u poticanje malih, srednjih i velikih poduzetnika u Republici Hrvatskoj, a prethodno opisani efekti odnosno pozitivni rezultati djelovanja HBOR-a na ovom području uvelike pomažu razvoju poduzetništva, gospodarstva, odnosno izuzetno važnog BDP-a u RH, čime Hrvatska banka za obnovu i razvitak postiže svoj cilj djelovanja.

7. Zaključak

Povećanje kreditne aktivnosti u prošloj godini zabilježeno je u svim segmentima, a najaktivniji korisnici HBOR-ovih kredita bili su mali i srednji poduzetnici. Isto tako HBOR je podržao i hrvatske izvoznike kroz kreditiranje, osiguranje i izdavanje izvoznih činidbenih garancija.

Uz povećanje kreditne aktivnosti vrlo značajan pokazatelj je i povećanje udjela investicijskih kredita. Promjena trenda pozitivni je pokazatelj koji potvrđuje činjenicu kako je došlo do pokretanja novog investicijskog ciklusa u hrvatskom gospodarstvu.

HBOR je s ciljem pomoći gospodarstvenicima tijekom 2014.-te godine produžio trajanje privremene mjere sniženja kamatne stope za jedan postotni bod za nove investicije (mjera je produžena do kraja 2015.), povećao marže poslovnim bankama, smanjio kamatne stope za izvoznike početnike i kredit kupcu, omogućio dulji rok otplate i počeka po pojedinim programima za veće investicije, a s ciljem poticanja banaka na kreditiranje gospodarstvenika nastavljeno je s modelom podjele rizika s bankama. Krajem 2014. godine uveden je i novi program osiguranja naplate inozemnih potraživanja namijenjen malim izvoznicima i izvoznicima početnicima koji tek započinju poslovanje na inozemnim tržištima.

Uvedeni su novi programi kreditiranja namijenjeni olakšanju i poticanju apsorpcije EU fondova. Programi su namijenjeni kreditiranju projekta javnog i privatnog sektora koji se sufinanciraju sredstvima ESI fondova i to na način da se sredstvima kredita mogu financirati kako prihvatljivi, tako i neprihvatljivi izdaci po pojedinim natječajima, odnosno sredstva kredita mogu se koristiti za zatvaranje cjelokupne financijske konstrukcije.

S ciljem povećanja brzine i dostupnosti povoljnih kredita HBOR je započeo s provedbom odobravanja okvirnih kredita poslovnim bankama, a novost je i suradnja s leasing kućama putem kojih je odobreno gotovo 400 kredita u samo četiri mjeseca provedbe programa.

Najnovija poduzeta mjera je uvođenje mogućnosti direktnog kreditiranja po programu Turizam i izvoz-IBRD. Do sada je HBOR kreditiranje obrtnih sredstava provodio isključivo putem poslovnih banaka, a od sada je moguće koristiti i izravni plasman HBOR-a za ovu namjenu.

8.Literatura

1. Pešić, M., Financiranje malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj, Ekonomski fakultet u Osijeku
2. Jakova, P., Maljković, B., (2010.), Korištenje sredstava pretpristupnih fondova Europske unije u Republici Hrvatskoj, Ekonomski pregled, 61 (1-2), str. 54-86.
3. Marković, B., Dunković, B., Zaduživanje i financiranje lokalnog razvoja, Ekonomski fakultet u Osijeku
4. Vidučić, M., (2005.), Mala i srednja poduzeća, Ekonomski fakultet u Splitu, Split., str. 23.
5. <http://www.hbor.hr/art403?dm=2> (12.08.2016.)
6. http://www.businessnavigator.biz/kreditni_vodic/eu_fondovi/pretpristupni_fondovi/separd (12.08.2016.)
7. <http://www.hbor.hr/Art1457> (18.08.2016.)
8. <http://www.hbor.hr/sec1393> (18.08.2016.)
9. <http://www.hbor.hr/Sec1594> (17.08.2016.)
10. <http://www.hbor.hr/Sec1409> (01.09.2016.)
11. <http://www.hbor.hr/Sec1581> (08.08.2016.)
12. <http://www.hbor.hr/mikrokreditiranje-uz-potporu-eu01> (30.08.2016.)
13. <http://www.hbor.hr/nova-uprava-hbor-a-predstavila-mjere-za-potporu-go?dm=2> (21.08.2016.)
14. <http://www.poslovni.hr/hrvatska/kreditna-aktivnost-hbor-a-skocila-57-posto-u-sest-mjeseci-299728> (05.09.2016.)
15. <http://www.strukturnifondovi.hr/esi-fondovi-2014-2020> (05.09.2016.)
16. <http://m.tportal.hr/biznis/390749/HBOR-povecao-kreditnu-aktivnost-za-57-posto.html> (04.09.2016.)

9. Popis slika

Slika 1 :Shematski prikaz strukture Grupe